

Pla estratègic
dels **espais litorals** de la ciutat

Anàlisi i diagnosi dels espais lliures

Juliol de 2018

B
BC
BN

Continguts

PART 1 - ANÀLISI SISTÈMICA

01. Caracterització dels espais lliures

01.1 Espai lliure restringit i no restringit

01.2 Espai lliure restringit

01.3 Espai lliure no restringit (espai públic efectiu)

01.4 Espai lliure restringit - *espais en transformació*

01.5 Espai lliure restringit - *no llocs.* - Espais sense ús, ús i/o ocupació impròpia o temporal (espais potencials)

01.6 Espai lliure restringit - *espais privats*

01.7 Espais lliures tancats (plànol de tanques)

01.8 Espai lliure restringit - grau de transitabilitat i accessibilitat de l'espai públic

01.9 Ús privatiu de l'espai públic

02. Continuïtat dels espais lliures

02.1 Identificació de les barreres de l'espai públic

02.2 Continuïtat longitudinal de l'espai públic

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim (identificació de nivells, de connexions entre nivells, discontinuïtats, colls d'ampolla, etc.)

Continguts

---

03. Relació del mar amb la ciutat i de la ciutat amb el mar

03.1 Identificació dels principals corredors transversals de l'espai públic
(des de la ciutat al mar)

03.2 Identificació dels accessos a la ciutat des del passeig marítim
(des del mar a la ciutat)

03.3 Façanes permeables i visualment actives

PART 2. ANÀLISI PER ÀMBITS

04. Identificació d'àmbits de la franja litoral

05. Radiografia de l'espai públic - Fitxes

06. Comparativa entre àmbits

PART 1. ANÀLISI SISTÈMICA

L'anàlisi duta a terme en aquest apartat atén aspectes formals, morfològics, tipològics, qualitius i perceptius de l'espai públic, així com de la seva relació amb l'espai edificat i amb altres elements que defineixen i caracteritzen el paisatge urbà del front marítim de Barcelona.

L'estudi es compon de dues parts: una **anàlisi sistèmica** i una **anàlisi per àmbits**.

L'**anàlisi sistèmica** té per objectiu examinar i representar els espais no edificats - espais lliures que queden dins d'un àrea definida en funció de les distàncies que recorren els vianants a peu – al llarg del litoral barceloní. L'espai públic s'analitza com a sistema, considerant tant situacions puntuals com relacions entre les diferents parts que el componen, el que permet identificar les diferents relacions, continuïtats i discontinuïtats, obertures o barreres que tenen lloc des de la ciutat al mar i viceversa.

El litoral de Barcelona es presenta com un mosaic complex de diferents paisatges urbans. L'anàlisi sistèmica del mateix permet identificar els diferents àmbits que el componen. Gràcies a això, s'ha pogut realitzar una anàlisi i representació detallada per a cadascun d'aquests espais que escateix l'estat actual dels seus espais lliures i públics.

Aquesta anàlisi ens permet comparar els diferents àmbits i conèixer el seu estat i les seves qualitats així com descobrir aspectes a valorar, potenciar i millorar establint àrees de prioritat d'interès.

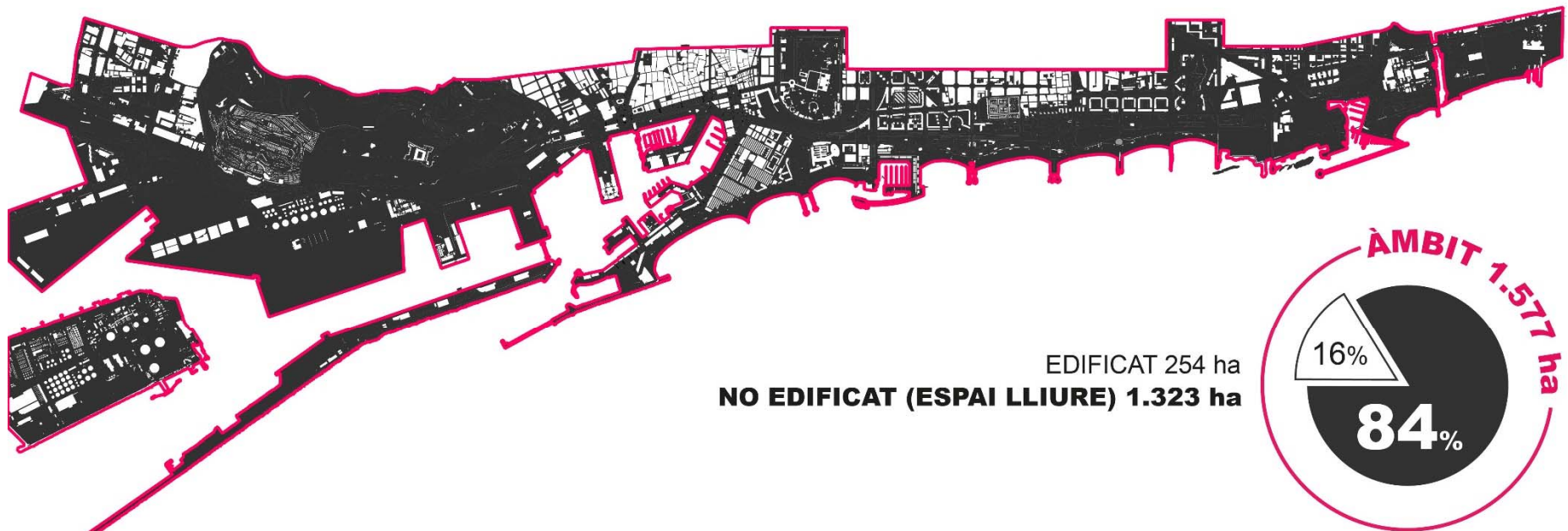
01

Caracterització dels espais lliures

B

01. Caracterització de l'espai lliure

L'anàlisi sistèmica analitza l'espai públic com a part i en relació al l'espai lliure (sistema més ampli al que pertany), entenent per espai lliure l'espai no edificat. L'espai lliure és complementari a l'espai construït.

Inicialment, aquesta anàlisi parteix d'una caracterització de l'espai lliure per tal de definir i identificar l'espai públic efectiu. En primer lloc classifiquem l'espai lliure en:

- Espai lliure **restringit**
- Espai lliure **no restringit** (terme equivalent al d'espai públic efectiu).

01.1 Espai lliure restringit i no restringit

L'anàlisi evidencia que la gran majoria de l'àmbit de l'espai lliure considerat és **no edificat** (84%), però que és majoritàriament un espai restringit (62%).

ESPai LLIURE NO RESTRINGIT

En aquesta categoria estan inclosos tot els espais que, independentment de que la titularitat de la seva propietat sigui pública o privada, són accessibles, transitables i accessibles (en menor o major grau) de forma gratuïta per tothom.

ESPai LLIURE RESTRINGIT

Es tracta en general d'espais tancats sense accés al públic o on l'accés és de pagament. L'accés a aquests espais està restringit per diferents causes: administració, gestió i/o concessió d'ús, tipologia d'ús, accés de pagament. Estan inclosos en aquesta categoria els espais de propietat pública no gratuïts, espais de propietat pública que per les seves característiques no són accessibles (pendents artificials impracticables, espais residuals entre carreteres, etc.)

01.2 Espai lliure restringit

L'espai lliure del front marítim de Barcelona pateix discontinuïtats fruit de la complexitat de la seva morfologia, dels seus usos i de la presència de certes infraestructures. L'anàlisi en detall del caràcter de l'espai lliure restringit palesa que majoritàriament correspon als diferents àmbits portuaris (46 % de l'espai restringit, 29 % de l'espai lliure total).

Determinar els diferents espais restringits permet identificar les principals barreres morfològiques i topogràfiques, elements obstructius i de fragmentació de l'espai públic.

01.3 Espai lliure no restringit (espai públic efectiu)

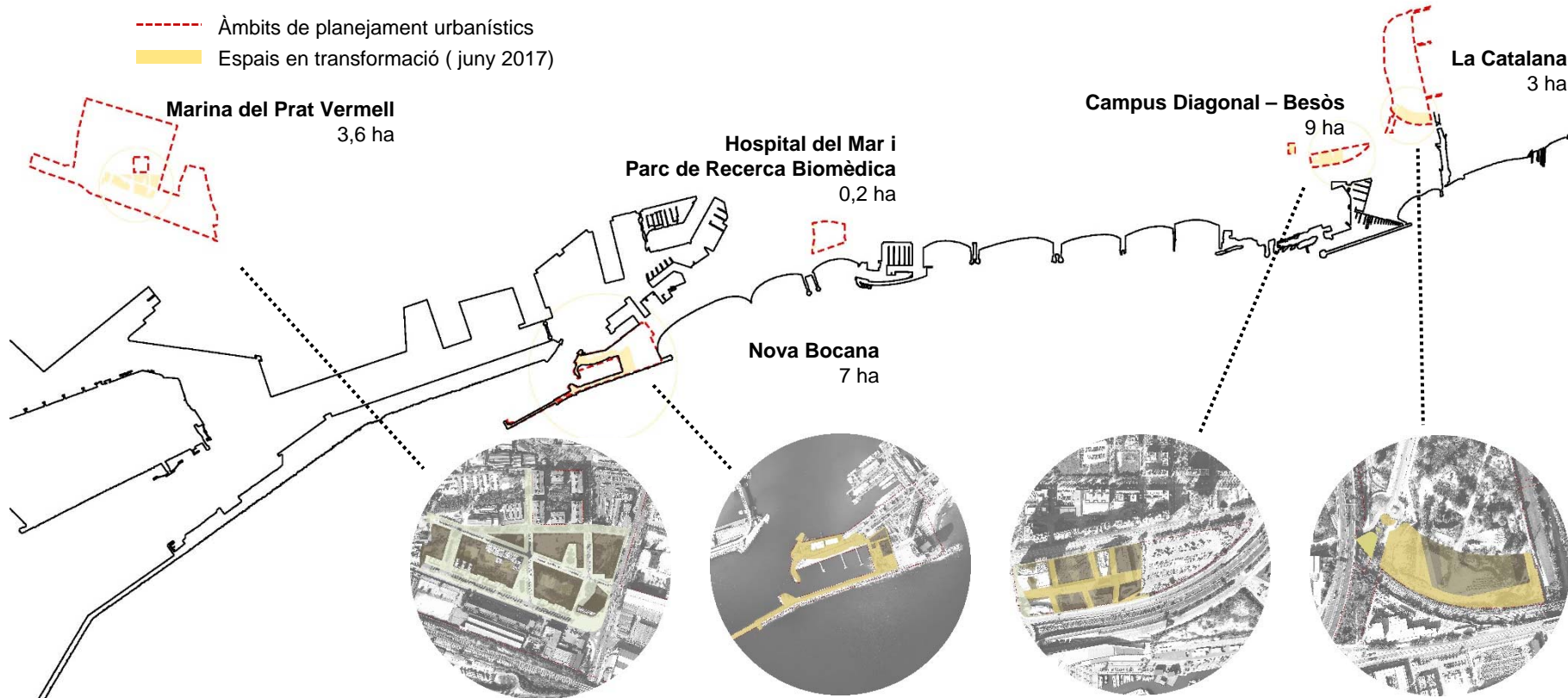

L'espai lliure no restringit (i.e. l'espai públic efectiu), inclou parcs i jardins tancats d'accés gratuït però amb horaris d'obertura (e.g. el parc de la Ciutadella) i les zones de moll d'accés públic dels àmbits portuaris. Inclou també la zona verda de Montjuïc, amb algunes zones escarpades i no sempre accessibles. En aquest estudi, el cementiri es considera també com a espai públic, tancat i amb horaris establerts (malgrat que des d'un punt de vista urbanístic està qualificat com a equipament comunitari i dotacions - 7c -).

01.4 Espai lliure restringit - espais en transformació

- Àmbits de planejament urbanístics
- Espais en transformació (juny 2017)

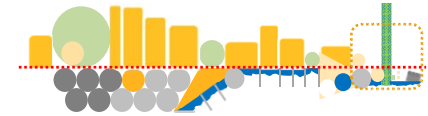

Es tracta d'espais que actualment estan en procés d'urbanització i/o edificació i que formen part de diferents àmbits de planejament urbanístic. Són espais que en un futur podrien deixar de ser restringits.

llegenda dels plànols de detall

- Urbanització executada
- Espai lliure futur dins del àmbit de edificació
- Urbanització futura
- Edificació futura

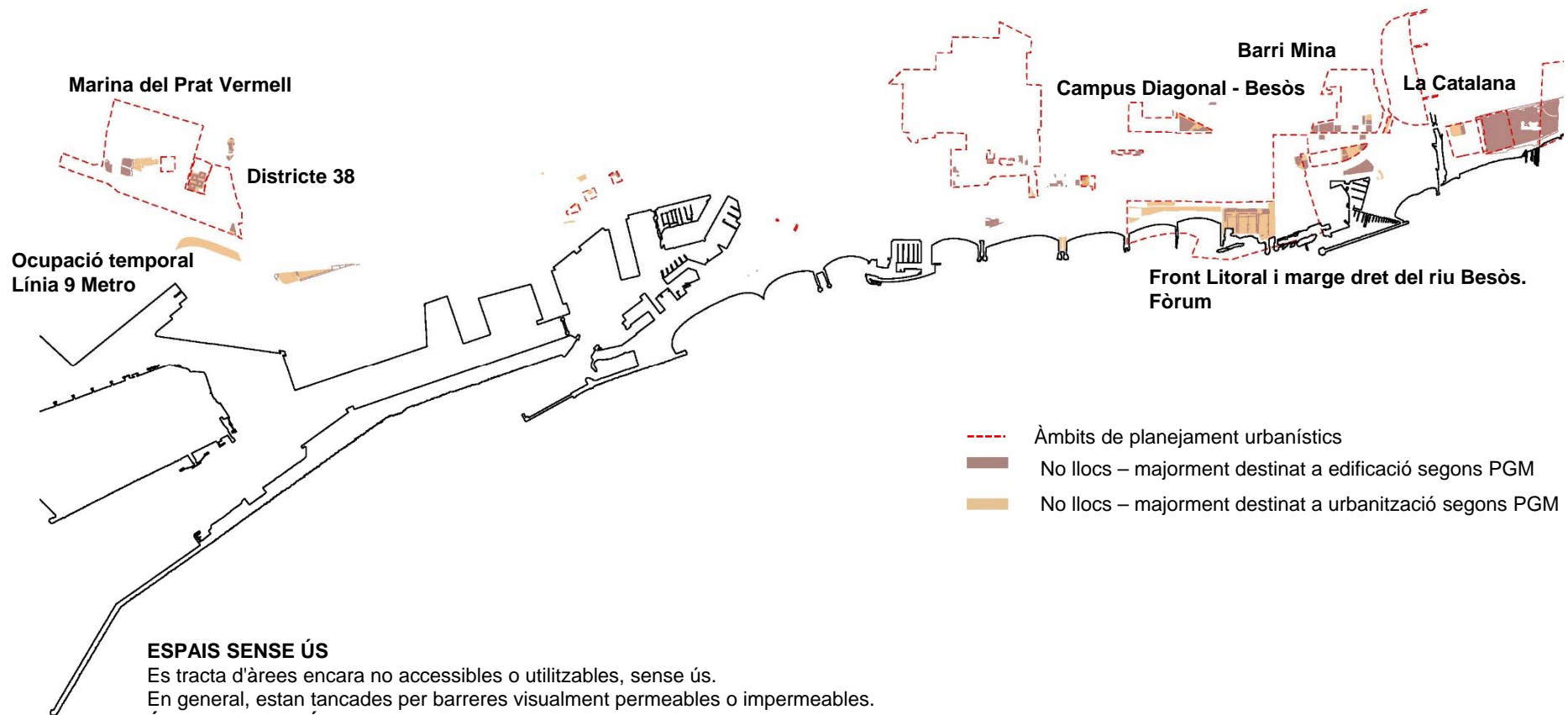
01.4 Espai lliure restringit - *espais en transformació*

01.5 Espai lliure restringit – *no llocs*

Espais sense ús, ús i/o ocupació indeguts o temporals (espais potencials)

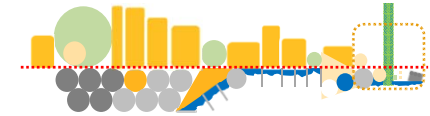
ESPAIS SENSE ÚS

Es tracta d'àrees encara no accessibles o utilitzables, sense ús. En general, estan tancades per barreres visualment permeables o impermeables.

ÚS I/O OCUPACIÓ INDEGUTS O TEMPORALS

Es tracta d'espais ocupats o utilitzats de forma impròpia o temporal, no coherent ni congruent amb les previsions del planejament (PGM). La majoria estan ocupats per aparcaments en superfície i poden tenir o no barreres.

01.5 Espai lliure restringit – *no llocs*

Espais sense ús, ús i/o ocupació indeguts o temporals (espais potencials)

Es tracta d'espais lliures – no edificats – que es caracteritzen per la sensació de temporalitat, precarietat, abandonament i/o deixadesa que transmeten. Presenten un elevat potencial de transformació, d'urbanització o edificació (com espai públic o edificat). No són part de l'espai públic ni es perceben com a tal.

En aquesta categoria s'inclouen una gran varietat de tipus de solars i espais lliures, sense ús, o que presenten una ocupació impròpia o temporal. Estan inclosos:

- Espais que poden tenir o no tanques
- Espais que constitueixen elements degradants
- Espais que vénen percebuts com a “nota falsa” en la continuïtat i formalització de l'espai públic;
- Espais que evidencien un incoherència entre el seu ús (temporal o permanent) i la formalització pròpia de l'espai públic de l'entorn més immediat.
- Espais privats en cessió temporal d'ús públic, però que no hi ha una formalització congruent amb el rol d'espai públic.

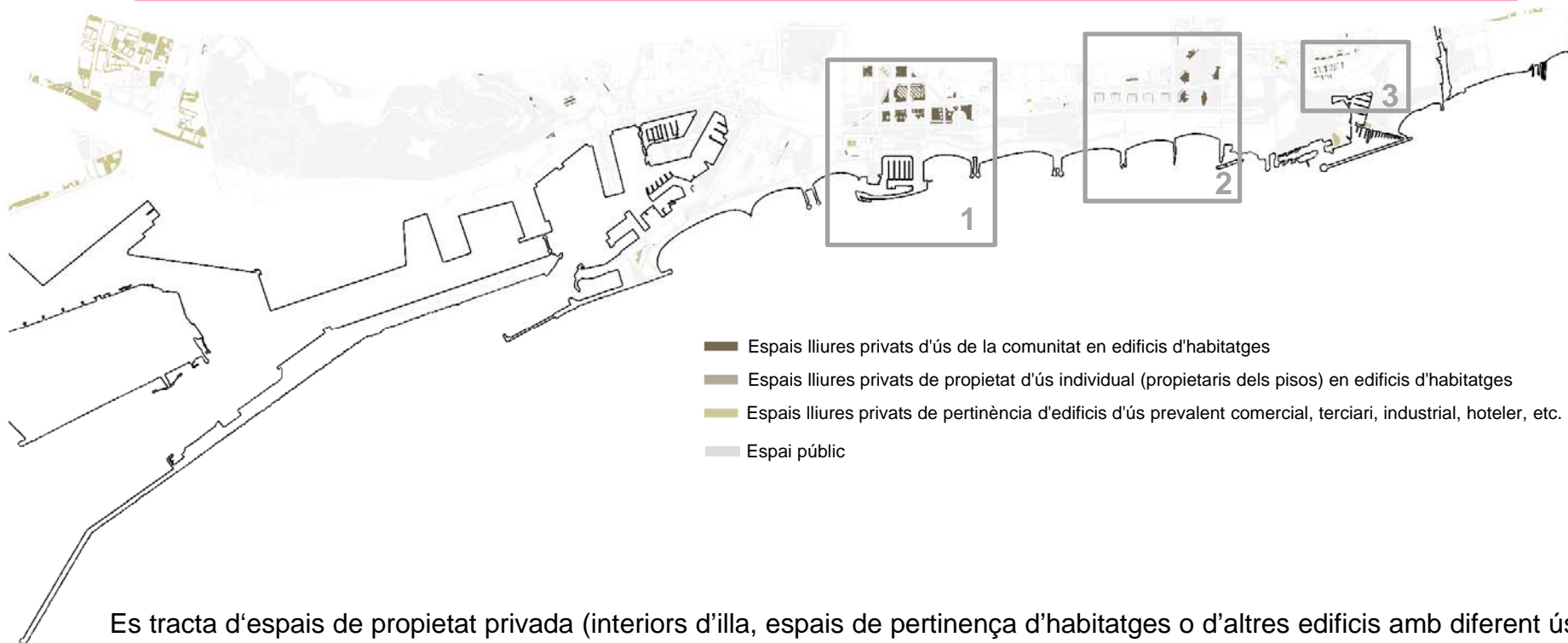

Foto @br

01.6 Espai lliure restringit - *espais privats*

Es tracta d'espais de propietat privada (interiors d'illa, espais de pertinença d'habitatges o d'altres edificis amb diferent ús industrial, hotel·er, terciari, comercial, etc.) especialment identificats en els barris de la Vila olímpica i de Diagonal Mar i de la Mar Bella.

La seva presència i les dinàmiques i intensitats d'ús que s'hi donen responen a factors diversos.

01.6 Espai lliure restringit - *espais privats*

Espai privat sobre solar amb una altra qualificació urbanística

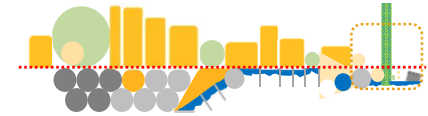
01.7 Espais lliures tancats – plànol de tanques

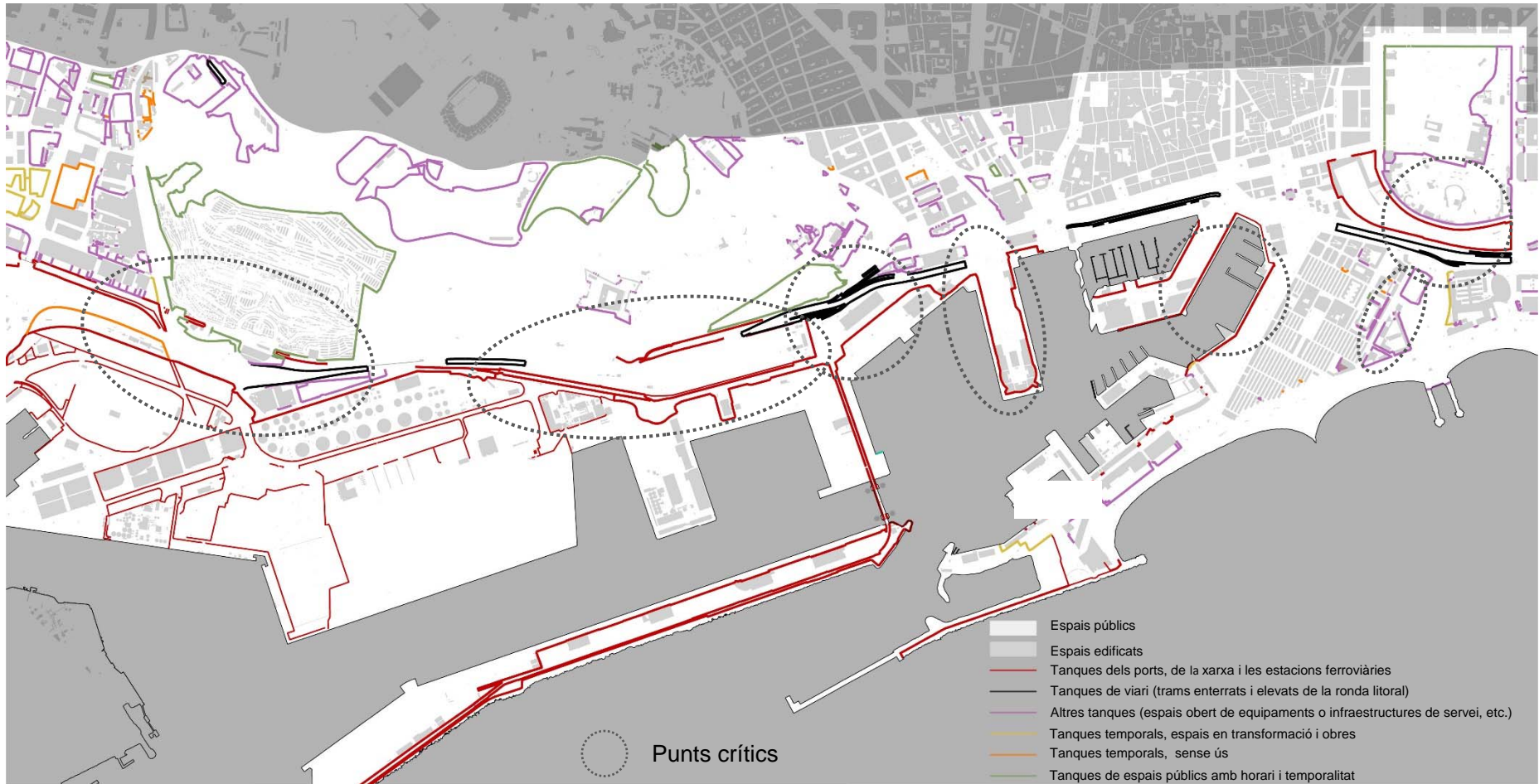
Aquesta anàlisi revela que la majoria dels espais lliures restringits presenten tanques o elements que defineixen els seus marges o que redueixen i impedeixen l'accessibilitat i la transibilitat. Es poden identificar alguns punts crítics sobretot en referència a la relació ciutat i el seu espai públic i el mar.

Les tanques estan agrupades per categories pel que fa a la gestió, administració i ús, però no es fa cap referència a la permeabilitat visual de les mateixes.

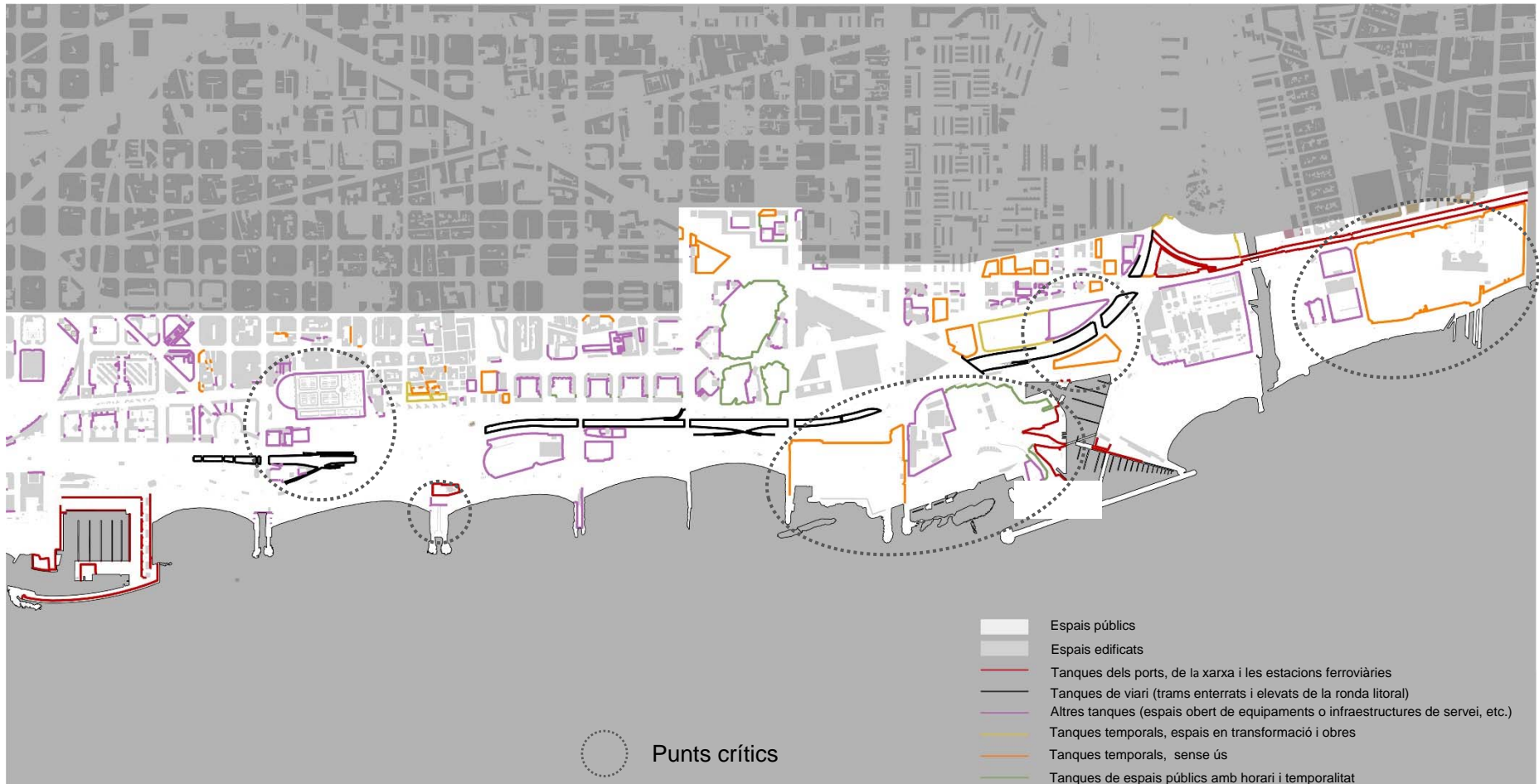

01.7 Espais lliures tancats – plànol de tanques

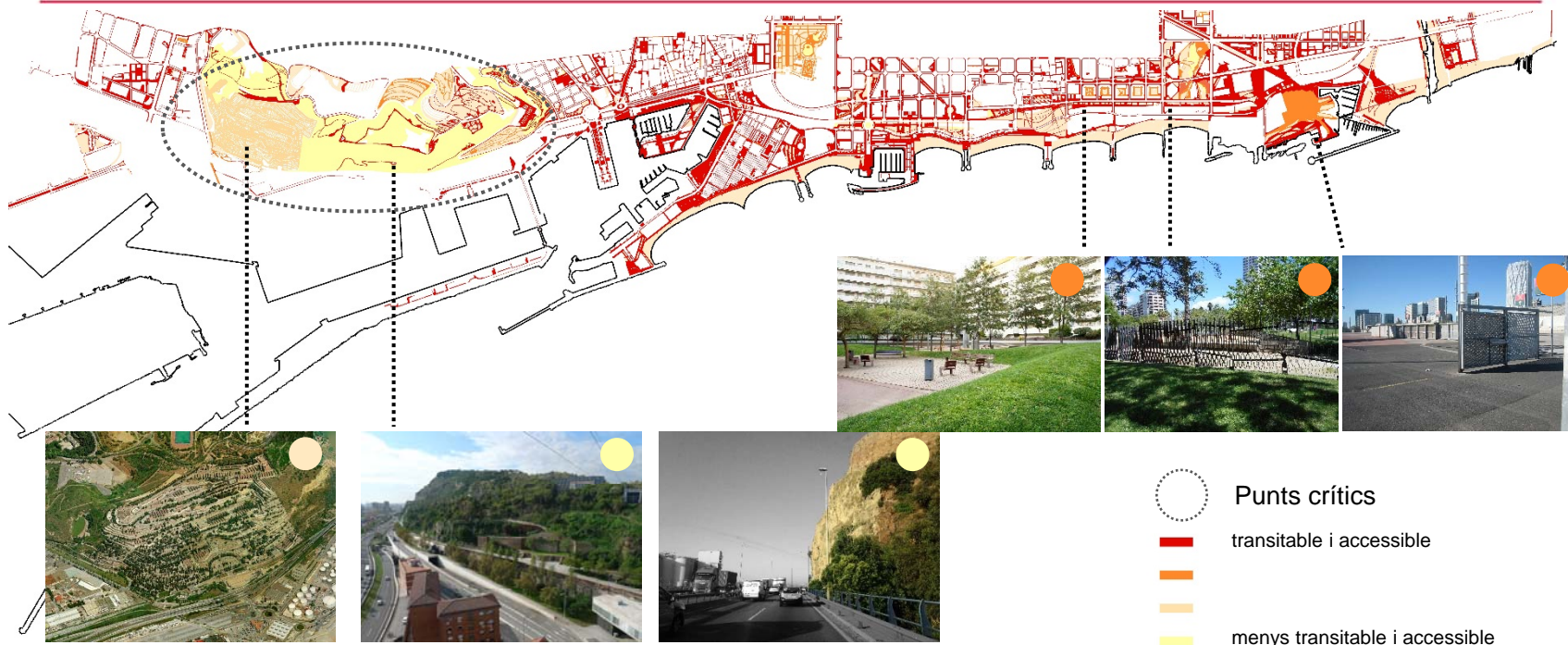
01.7 Espais lliures tancats – plànol de tanques

01.8 Espai lliure restringit.

Grau de transitabilitat i accessibilitat de l'espai públic

L'assignació del grau d'accessibilitat i transitabilitat s'ha basat en les macro-categorïes de tipologia d'ús i morfologia que s'han presentat en l'anterior plànol dels espais lliures no restringits. Aquesta s'ha realitzat sense tenir en compte casos específics ni situacions puntuals d'inaccessibilitat o no transitabilitat com:

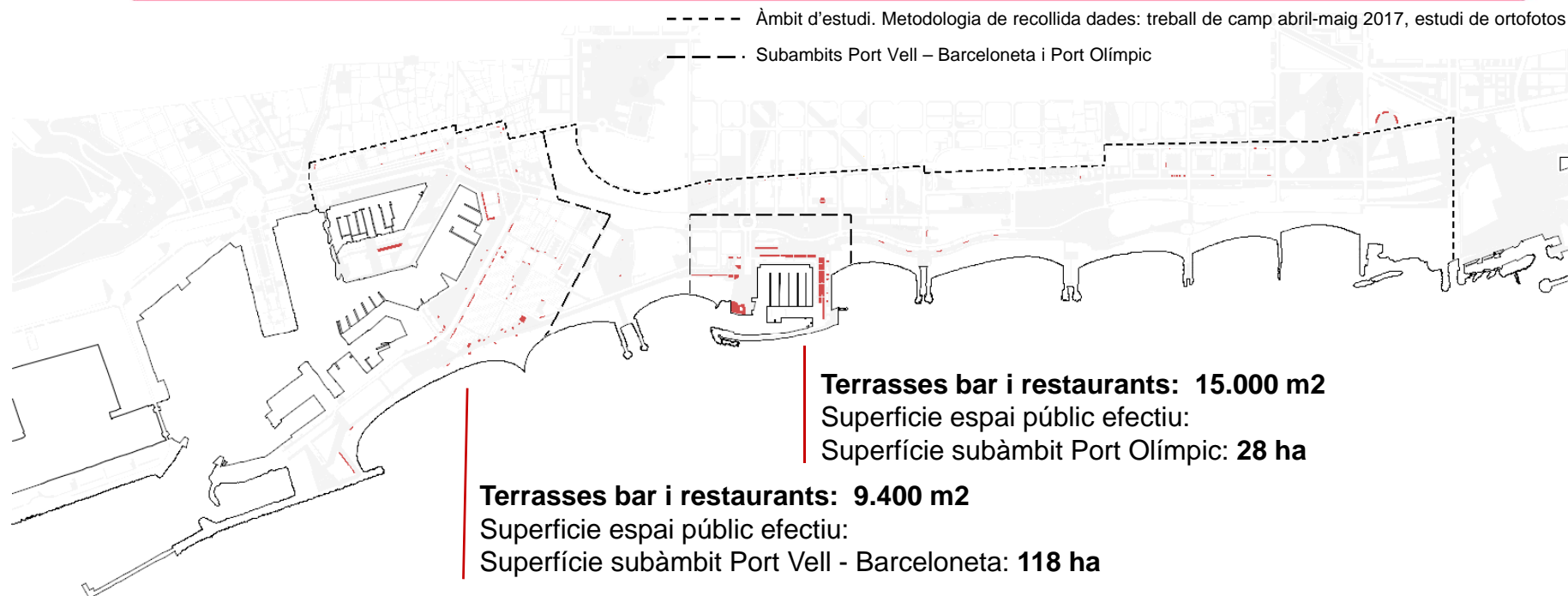
- Qualitat i estat de conservació dels espais deficitària
- Presència de barreres arquitectòniques per a les persones amb mobilitat reduïda, etc.

Al llarg de tota la seva extensió, l'espai públic efectiu presenta diferents graus d'accessibilitat i transitabilitat. Destaquen com a punts crítics el cementiri i el talús SE de Montjuïc.

01.9 Ús privatiu de l'espai públic

La privatització de l'espai públic, especialment degut a la instal·lació de terrasses de bars i restaurants, és un tema sensible. D'una banda, la presència de terrasses és un element que vitalitza l'espai públic, però d'altra banda, pot generar situacions de conflicte. Un cas extrem és la gran concentració de taules i terrasses que conviuen a l'espai públic del Port Olímpic, on arriben a produir-se fins i tot desordres públics violents.

02

Continuïtat dels espais lliures

B

02.1 Identificació de les barreres de l'espai públic

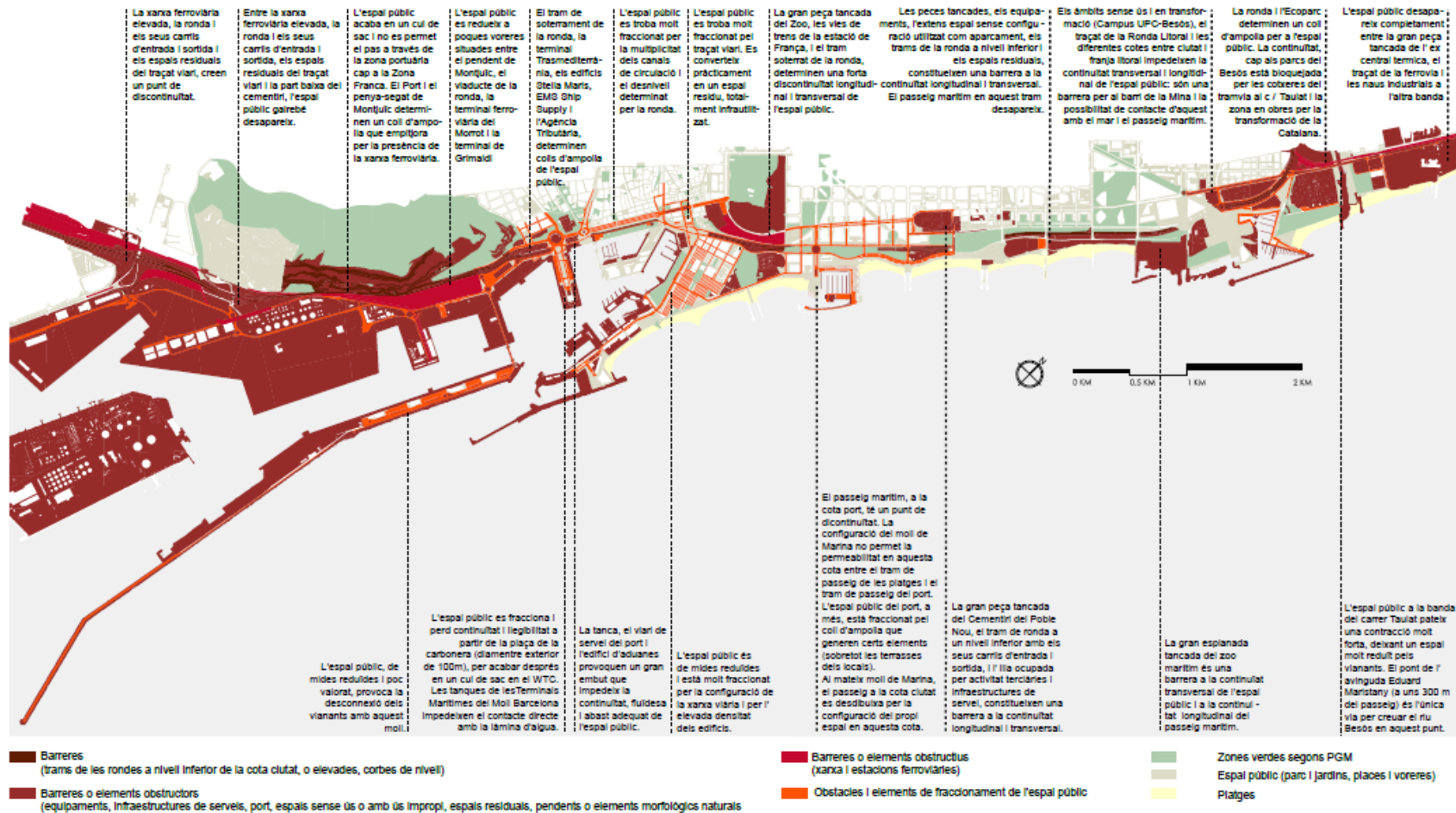

L'anàlisi, categoritzacions i representacions anteriors ajuden a identificar els espais que actualment constitueixen "buits" urbans. Es tracta d'espais – i/o elements de l'estructura urbana obstructiva que interrompen la fluïdesa i continuïtat dels espais públics.

A resultes d'aquesta anàlisi, s'han identificat els diferents espais efectius disponibles per al trànsit, ús i gaudi dels vianants. A continuació es fa una caracterització de la continuïtat longitudinal i transversal de l'espai públic, i la detecció dels punts problemàtics de discontinuïtat i impermeabilitat.

02.1 Identificació de les barreres de l'espai públic

02.2 Continuïtat longitudinal de l'espai públic

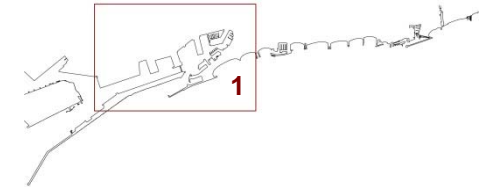

S'identifiquen diferents punts problemàtics al llarg del litoral. Gran part de les discontinuïtats les ocasionen la presència d'equipaments i edificis de servei tècnics, infraestructures viàries i ferroviàries i els espais portuaris. Per exemple:

- El Zoo del Parc de la Ciutadella és actualment una peça tancada que provoca una discontinuïtat en sentit longitudinal, entre l'avinguda Marqués de l'Argentera i el carrer de Villena, i en sentit transversal cap al mar des de l'eix Lluís Companys.
- L'espai portuari, l'orografia de la muntanya de Montjuïc i el viaducte de la ronda litoral, redueixen la totalitat de l'espai públic a la zona del Morrot pràcticament a zero.

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

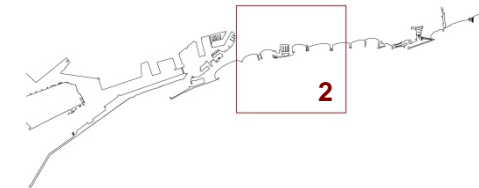
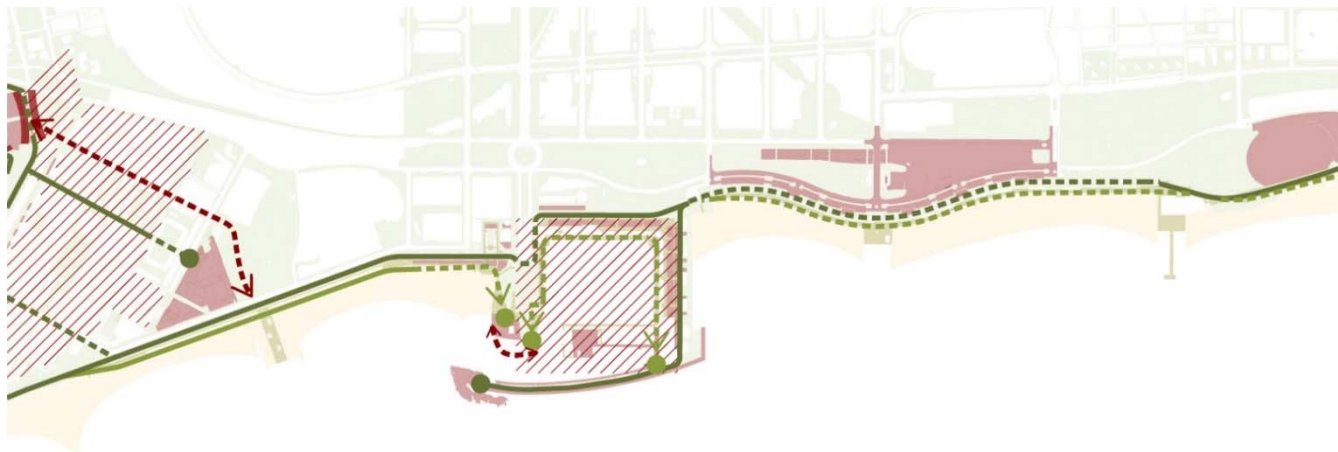

El passeig marítim presenta una configuració diferenciada al llarg de l'àmbit litoral. És pràcticament inexistent a la vessant de Montjuïc i assumeix un caràcter més urbà a l'àmbit del Port Vell, tot i que en aquest últim espai, les tanques interrompen el contacte físic i visual amb el mar.

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

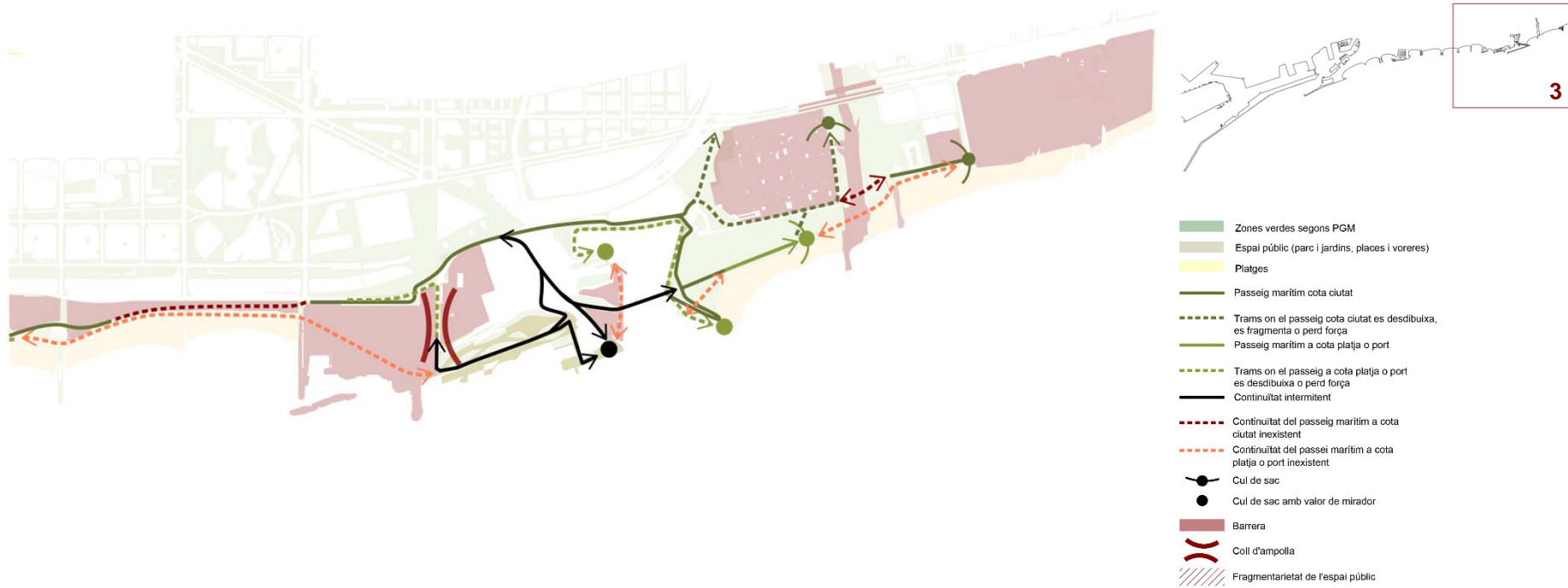
- Zones verdes segons PGM
- Espai públic (parc i jardins, places i voreres)
- Platges
- Passeig marítim cota ciutat
- Trams on el passeig cota ciutat es desdibuixa, es fragmenta o perd força
- Passeig marítim a cota platja o port
- Trams on el passeig a cota platja o port es desdibuixa o perd força
- Continuïtat intermitent
- Continuïtat del passeig marítim a cota ciutat inexistent
- Continuïtat del passeig marítim a cota platja o port inexistent
- Cul de sac
- Cul de sac amb valor de mirador
- Barrera
- Coll d'ampolla
- Fragmentarietat de l'espai públic

El passeig marítim de les platges de Barcelona, duplicat a cota Ciutat i cota Platja/Port en alguns punts, presenta punts de discontinuïtat en el seu recorregut (e.g. al Port Olímpic). A les platges, el passeig marítim presenta un caràcter força urbanitzat i formalitzat que es va transformant gradualment en un àmbit menys antropitzat fins a desaparèixer totalment a la zona del Fòrum.

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

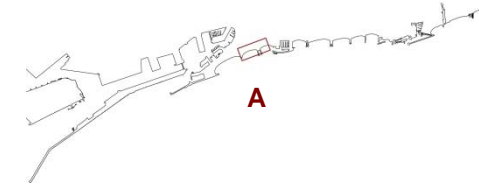
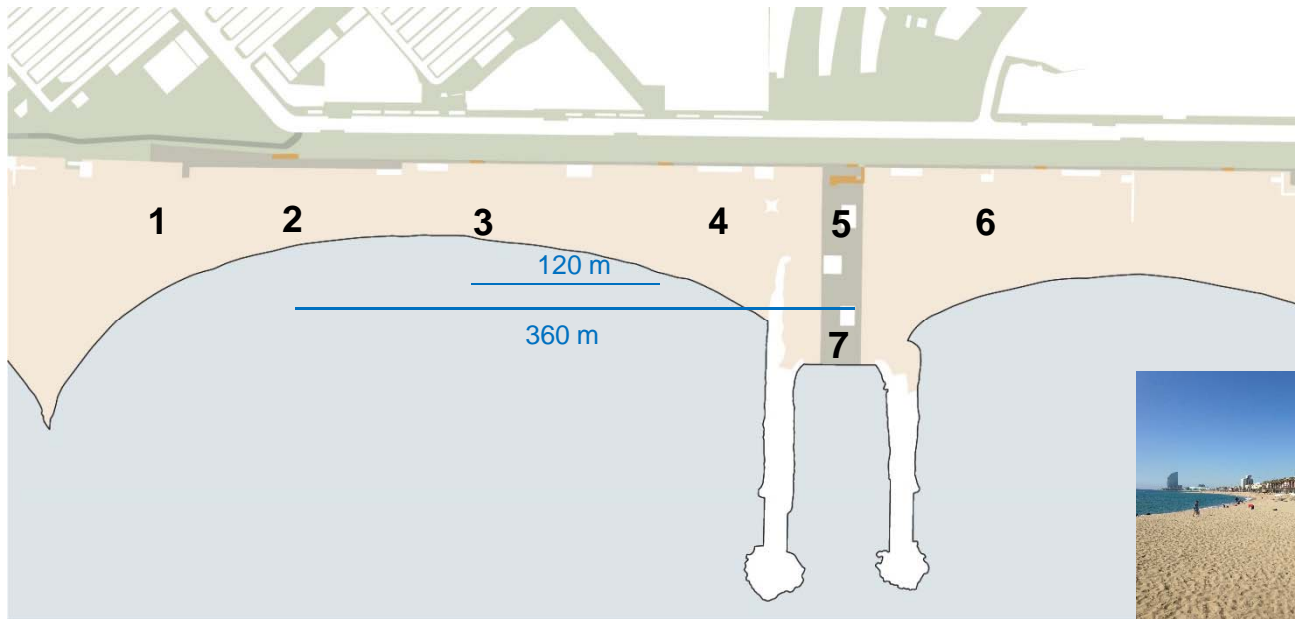

Des de Colom fins al Fòrum, el passeig va progressivament perdent força, definició i també qualitat.

El passeig marítim presenta diferents configuracions al llarg del seu recorregut. Les característiques físico-morfològiques, estètiques, d'usos, els tipus d'accessos i connexions entre la cota platja i la cota ciutat, el mobiliari, la vegetació i la pavimentació varien eventualment al llarg del seu curs.

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

- Espai públic amb horari i temporalitat
- Espai públic transitable/Passeig marítim cota ciutat
- Passeig marítim cota platja o port
- Platja
- Connexions entre nivells (rampes i escales)

7

1

2

3

4

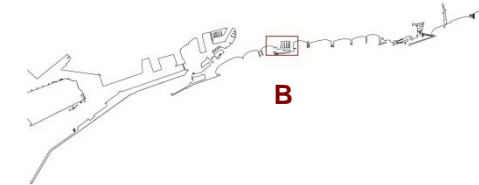
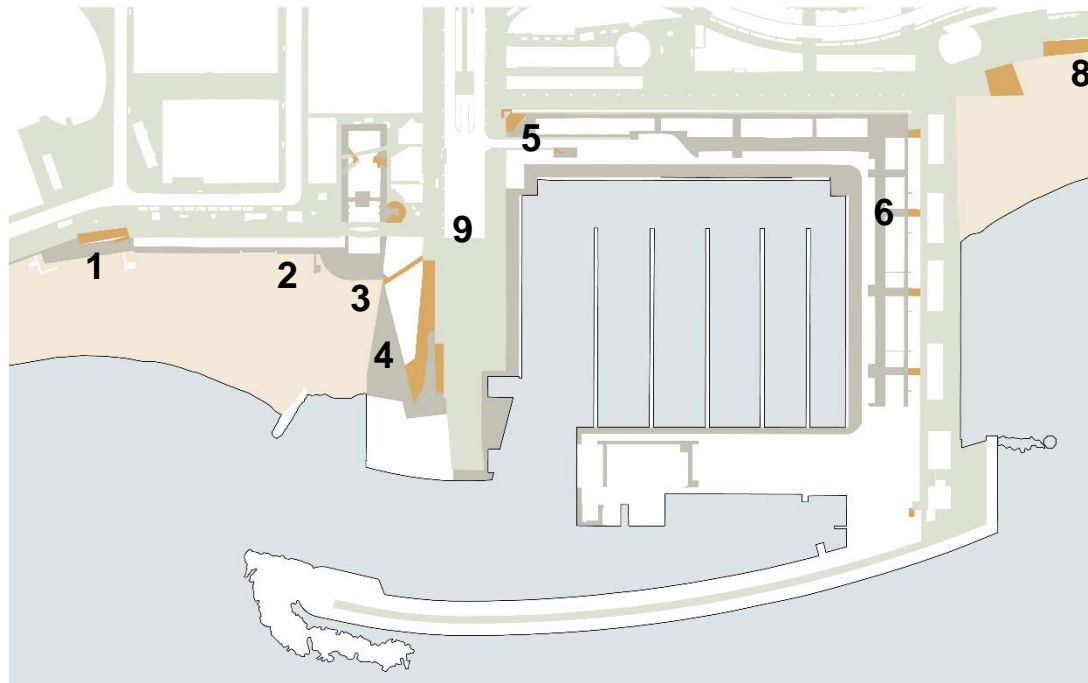
5

6

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

- Espai públic amb horari i temporalitat
- Espai públic transitable/Passeig marítim cota ciutat
- Passeig marítim cota platja o port
- Platja
- Connexions entre nivells (rampes i escales)

9

8

1

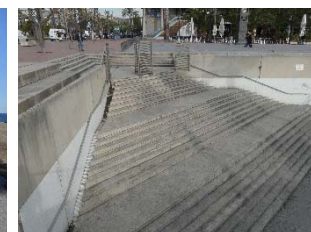
2

3

4

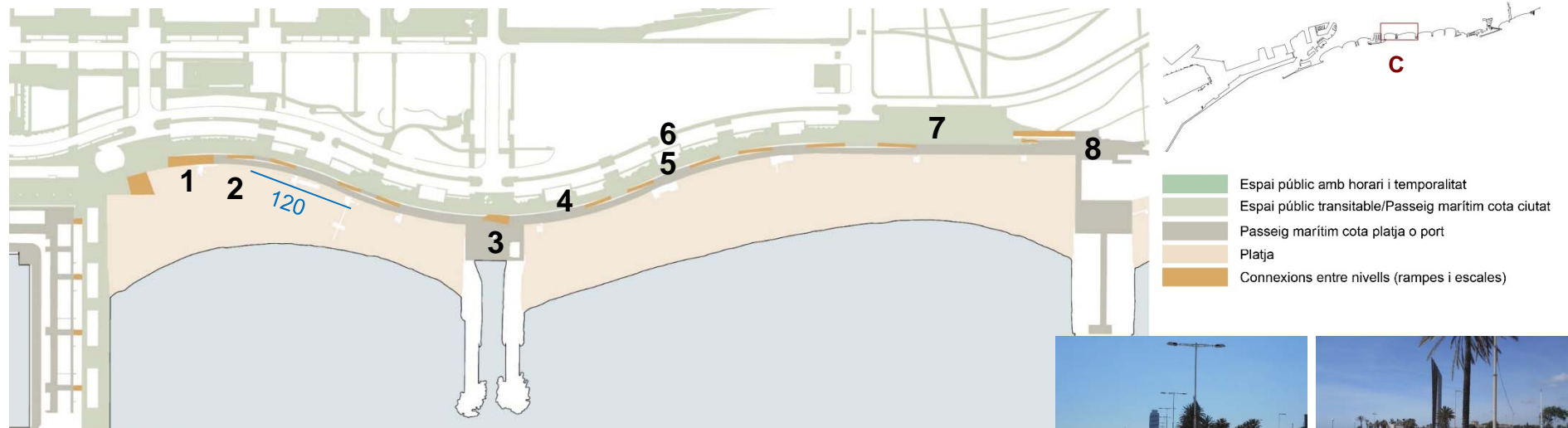
5

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

8

7

1

2

3

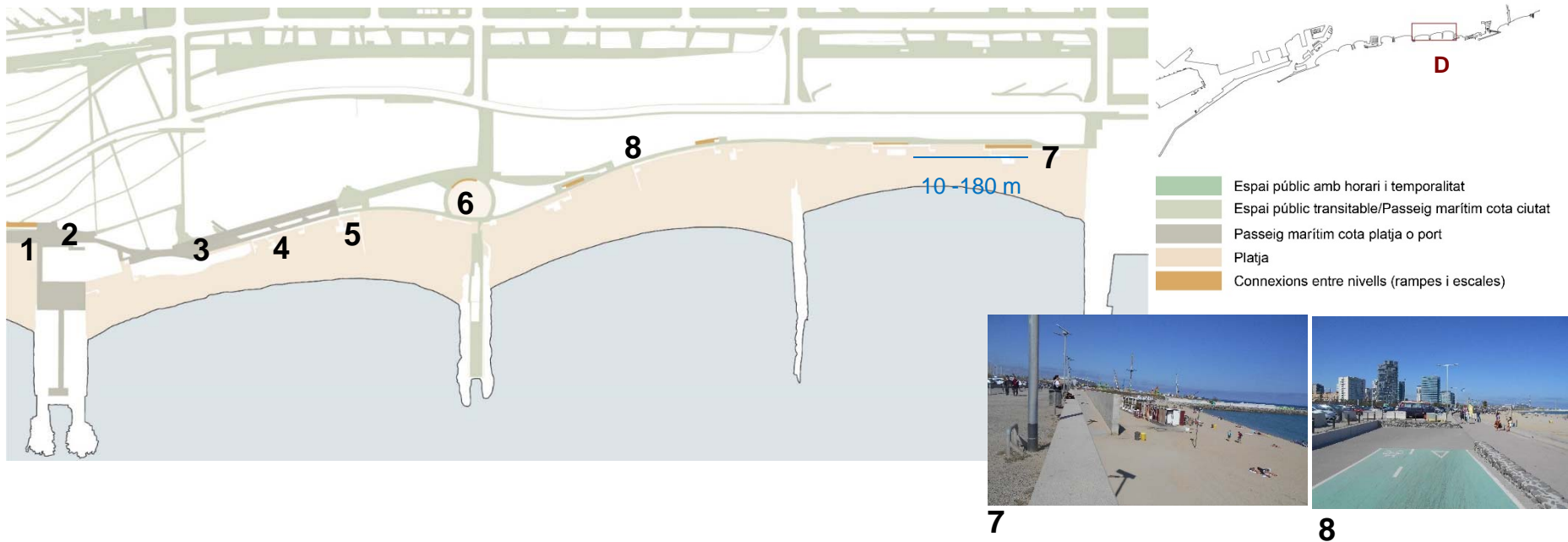
4

5

6

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

1

2

3

4

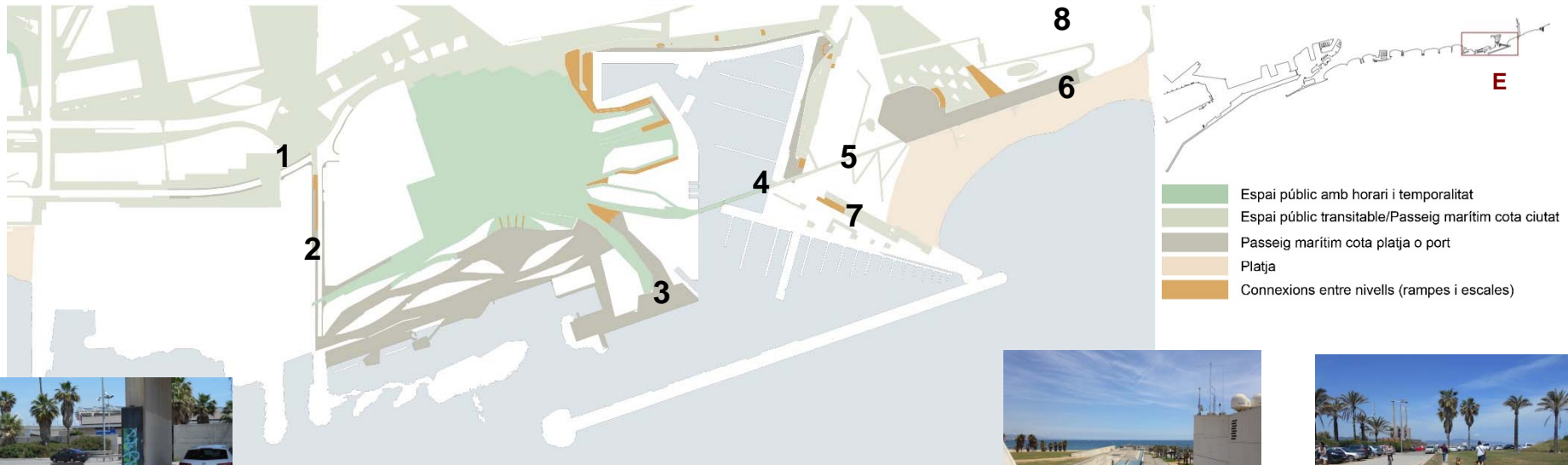
5

6

02.3 Continuïtat longitudinal del passeig marítim

1

2

3

4

5

6

7

8

03

Relació del mar amb la ciutat i de la ciutat amb el mar

B

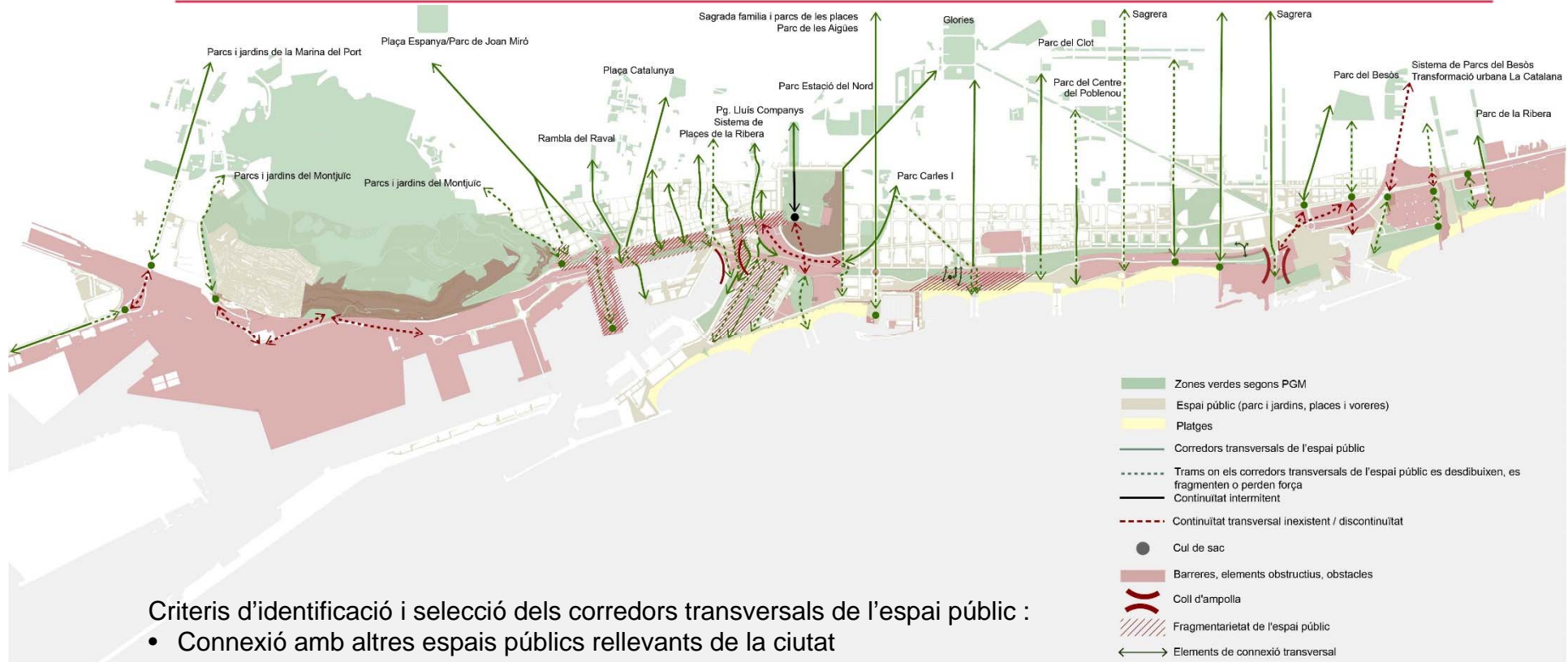
Relació del mar amb la ciutat i de la ciutat amb el mar

Des d'una òptica relacional i de sistèmica de xarxes, analitzant els espais públics del front marítim en relació als teixits i als principals espais públics existents de la ciutat més propers, és possible identificar els corredors transversals estructurants dels barris. Aquests presenten una relació biunívoca entre ciutat i mar i representen, per una banda, els accessos als espais lliures del front marítim i de la platja, i per l'altra, els accessos de penetració des de el mar a la ciutat.

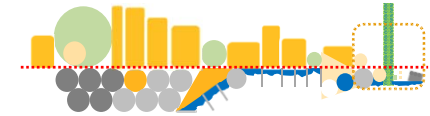

03.1 Identificació dels principals corredors transversals de l'espai públic (des de la ciutat al mar)

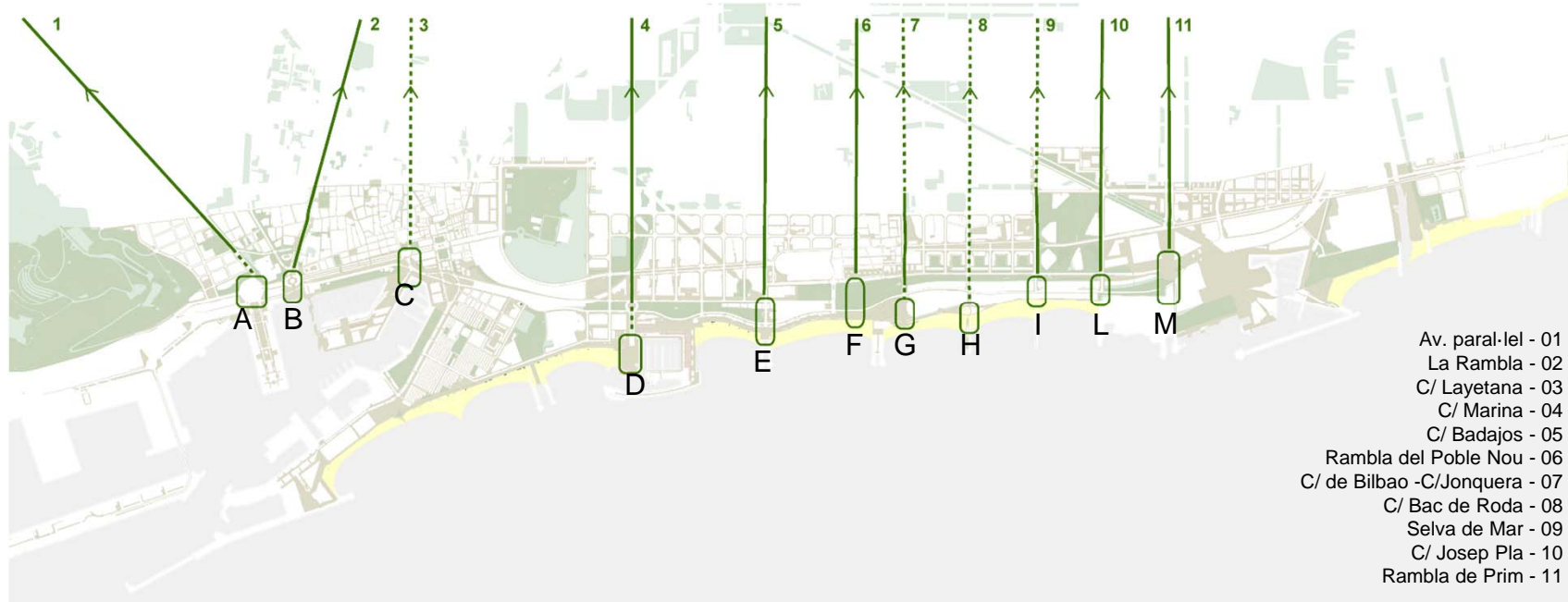

Criteris d'identificació i selecció dels corredors transversals de l'espai públic :

- Connexió amb altres espais públics rellevants de la ciutat
- Estructura del teixit urbà
- Espais lliures potencials i existents que els caracteritzen
- Permeabilitat i activitat visual de les façanes
- Potencialitats

03.2 Identificació dels accessos a la ciutat des del passeig marítim (des del mar a la ciutat)

En el plànol s'assenyalen els actuals accessos principals de penetració des del mar a la ciutat. Destaquen l'absència d'accessos i la falta de visibilitat directa al mar del passeig Lluís Companys i de la Rambla de la Mina.

En el seu tram més urbà, a l'alçada del Port Vell, el passeig marítim presenta 3 accessos (A, B, C). Més que accessos a la ciutat, en realitat representen nusos de tràfic on la comoditat dels vianants i la força de l'espai públic disminueixen.

03.2 Identificació dels accessos a la ciutat des del passeig marítim (des del mar a la ciutat)

Aquests obeliscs també assumeixen el paper de *landmarks*, elements que faciliten el reconeixement i donen identitat a aquesta part del passeig marítim, i contribueixen a definir la imatge i l'skyline de la ciutat des de la playa i el mar.

Només un dels eixos viaris assenyalat per els obeliscs correspon a un dels principals corredors de l'espai públic i accessos a la ciutat (B, cr. Badajoz) identificats

03.2 Identificació dels accessos a la ciutat des del passeig marítim (des del mar a la ciutat)

Foto @br, treball de camp març – maig 2017

Altres eixos molt importants des del punt de vista de l'espai públic, com la Rambla del Poblenou, presenten accessos inadequats i poc visibles des del mar.

03.3 Façanes permeables i visualment actives

Una dada important és el coneixement de les activitats que es realitzen a les plantes baixes dels edificis. Per tal d'avaluar la vitalitat, la seguretat i la qualitat de l'espai públic és important conèixer quantes d'aquestes activitat són visibles des dels carrers i les places, si aquestes interactuen amb l'espai públic, com es configuren les façanes i si són permeables físicament o actives des del punt de vista visual.

La barreja d'activitats i usos que tenen lloc a les plantes baixes, que funcionen en horaris diferents, mantenen els carrers vius, animats i segurs. Les longitudinals de viatges es perceben com més reduïdes per a la provisió d'usos diversos i complementaris.

També les façanes visualment actives, encara que no siguin físicament permeables, afavoreixen a que els vianants gaudeixin d'un ambient actiu. A excepció de la zona de Montjuïc, on la ciutat edificada pràcticament ha desaparegut, moltes façanes del front marítim (Vila Olímpica, Poble nou, Diagonal Mar La Mar Bella) són impermeables i inactives, i en alguns punts inclús presenten locals buit.

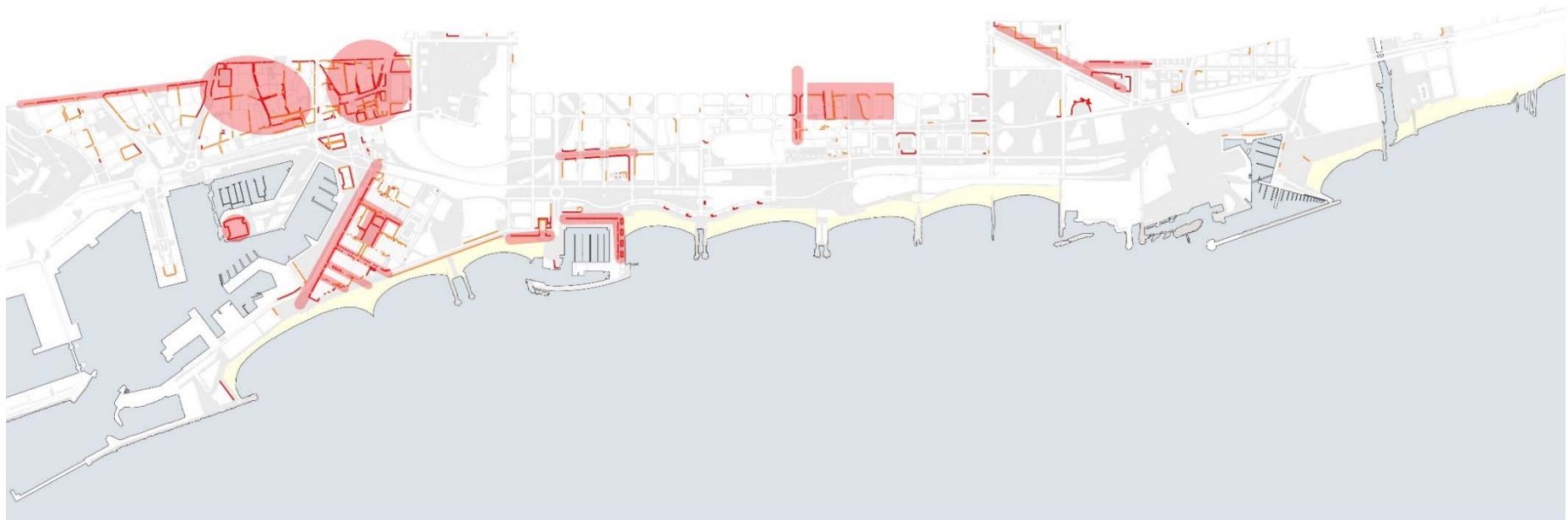

Estan incloses les tanques (les impermeables, com murs o tanques vegetals en el nivell 0, la tanques semi-impermeables o permeables, que permeten el contacte visual amb altres parts de la ciutat, estan incloses en el nivell 1.

03.3 Façanes permeables i visualment actives

Àrees i eixos més actius i / o permeables

Valors entre 75-100% aprox*

Valors entre 75-50% aprox*

Valors entre 50-25% aprox*

Valors entre 0-25% aprox*

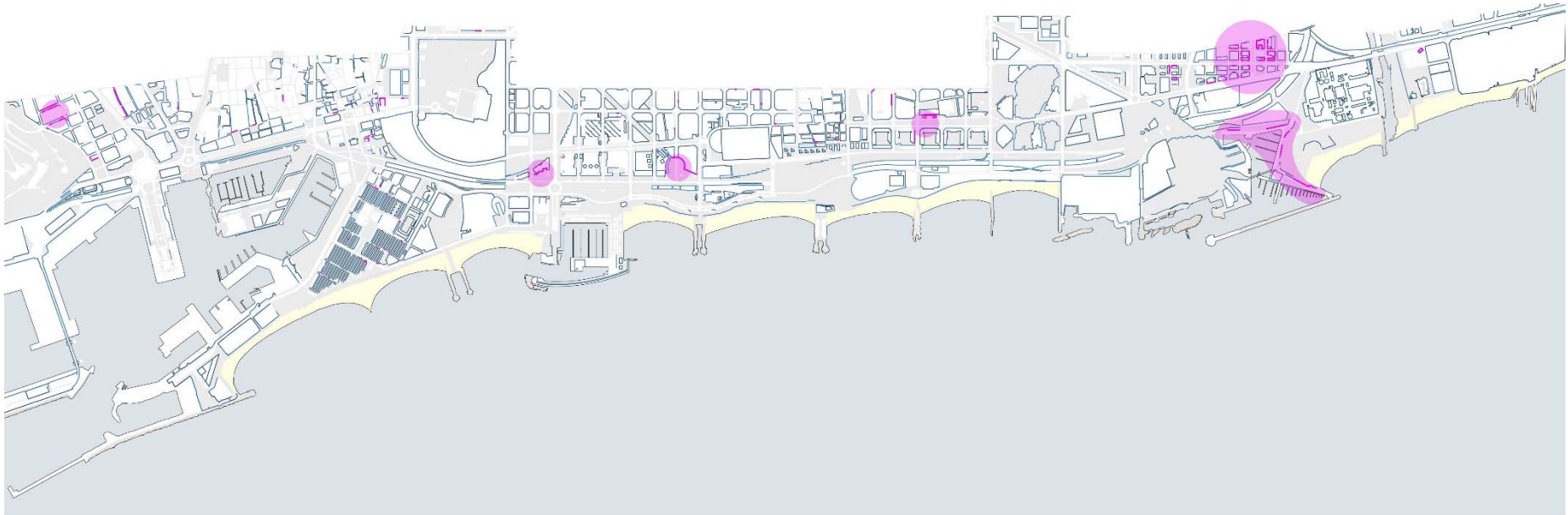
Locals disponibles, temporalment buits al moment de la anàlisi

*Segons una avaluació qualitativa i perceptiva

03.3 Façanes permeables i visualment actives

Prevalença de locals buits en planta baixa

Valors entre 75-100% aprox*

Valors entre 75-50% aprox*

Valors entre 50-25% aprox*

Valors entre 0-25% aprox*

Locals disponibles, temporalment buits al moment de la anàlisi

*Segons una avaluació qualitativa i perceptiva

Façanes visualment actives

Longitud del front de la planta baixa que confina i sigui visualment penetrable, que permeti el contacte visual amb activitats a l'interior dels edificis.

Façanes físicament permeables

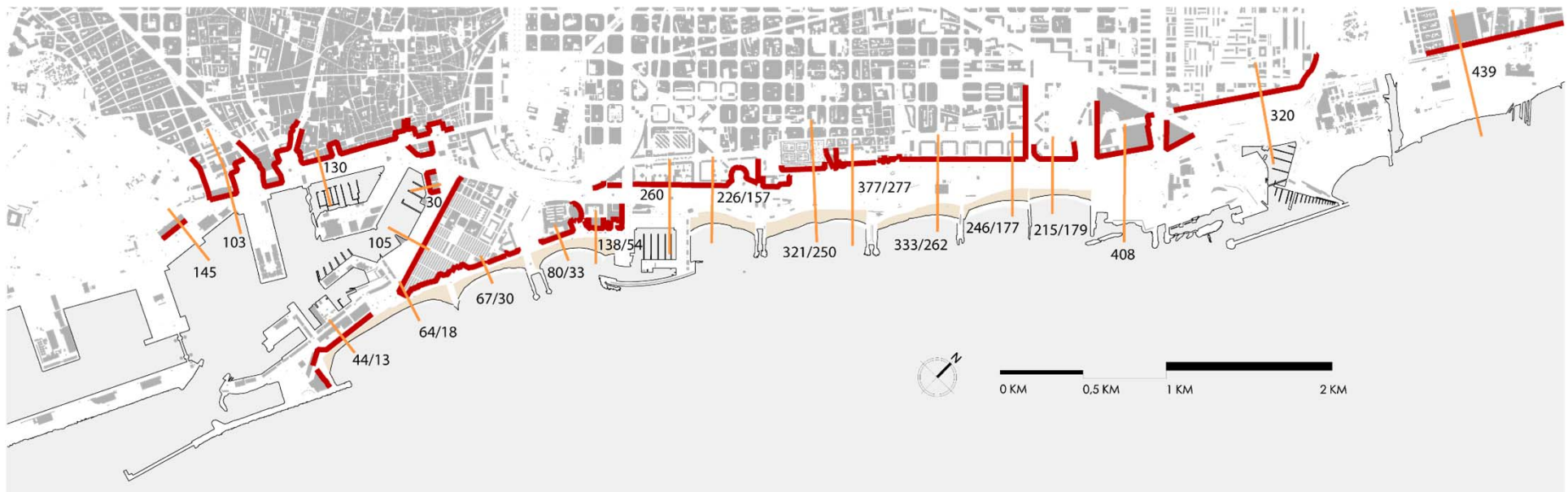
Longitud de la façana que permet l'accés ad activitats de pública concurrència (restaurants, bars, botigues, etc.) o passatges a parcs, places i zones de vianants.

Gerència Municipal

Direcció de l'Oficina estratègica de l'àmbit litoral

03.3 Façanes permeables i visualment actives

Aquest plànol mostra l'allunyament de la façana de la ciutat des del Port Olímpic fins al Fòrum, en comparació amb els àmbits de Ciutat Vella i Barceloneta, on la ciutat i la seva façana construïda és més propera a l'aigua.

A les platges, la primera mesura es refereix a la distància de la façana dels edificis del front marítim a la zona de romponents (valor variable en el temps). Per aquesta zona s'ha fet referència a les dades disponibles (topo batimetries) i gràficament representades, actualitzades el desembre 2016. La segona mesura es refereix a la distància de la façana al límit del passeig marítim cap a la platja. En àmbit portuari (Port Vell, Port Olímpic, Port Fòrum) la mesura es refereix a la distància entre façana i línia de mar (límit extrem del moll)